

POSTOJ ŠTUDENTOV KU ŠKOLSKÉMU STRAVOVANIU

Jana Chmurová

Pedagogická fakulta TU, Katedra chémie,

Priemyselná 4, 918 43 Trnava

e-mail: jkosnaco@truni.sk

„Postoje sú trvalé sústavy pozitívnych alebo negatívnych hodnotení, emocionálneho cítenia a tendencií ku konaniu pre alebo proti vzhľadom na spoločenské objekty“ (Krech, et.al, 1968). Ďurič a Bratská (1997) objasňujú postoj ako pripravenosť a pohotovosť subjektu, ktorá vzniká pri anticipácii určitej situácie a ktorá zabezpečuje zámerný priebeh činnosti vo vzťahu k danému objektu. Postoje k stravovaniu a výživovej zvyklosti sa formujú už od raného detstva, a to predovšetkým pod vplyvom rodiny a pôsobením širokého spoločenského prostredia, v ktorom dieťa vyrastá. Osvojenie si poznatkov o zdravej výžive sa vôbec nemusí premietnuť do postojov adolescentov k jedlu a do ich stravovacích návykov (Marádová, 2004).

Cieľom nášho výskumu bolo zistiť postoj študentov chémie ku školskému stravovaniu. Na zistenie postojov sme použili kvalitatívnu metódu – metódu fókusových skupín. Výskum sme realizovali medzi vysokoškolskými študentmi Trnavskej univerzity. Išlo o skupinu študentov, ktorí navštevujú 2. ročník pedagogickej fakulty odbor Chémia v kombinácii. Na základe analýzy nahrávky z priebehu ohniskovej skupiny sa nám podarilo vytvoriť si obraz o diskurze respondentov.

METÓDY

Dĺžka trvania jednej skupinovej diskusie trvala 90 minút. Po skončení každej témy sme ešte na mieste konanie skupinovej diskusie okamžite zhodnotili vyslovené názory respondentov, aby sme zistili, či si ich vysvetľujeme správne, aby neprišlo k omylom. Počas priebehu diskusie sme sa držali zvoleného scenáru, avšak diskusia mala voľnejší priebeh. Celý priebeh diskusie bol nahraný na pásku. Nahranú pásku sme doslovne prepísali, čím sme získali 9 strán textu. V prepisoch sú označené prezývky účastníkov, pri citovaní a zverejňovaní citácií dodržiavame zásadu znemožnenia identifikácie jednotlivého účastníka. Po prepise pásky sme začali s analýzou. Analýzu sme uskutočňovali tak, že sme opakovane čítali transkripty, hľadali sme spoločné témy, opakovane vyslovené názory. Každú stranu sme si očíslovali. Podobne sme očíslovali aj riadky transkriptu, ktoré obsahovali vyjadrenia participantov. Triedili sme hlavné témy/myšlienky podľa podobnosti a kontrastu. Zostavili sme si 5 hlavných kategórií a podľa kategórií sme transkript kódovali. Dve kategórie sme rozčlenili na ďalšie tri podkategórie. Pri každej kategórii ako aj podkategórii sme zároveň zisťovali frekvenciu (ako často sa to povedalo), extenzívnosť (koľko ľudí to povedalo) a intenzitu (ako dôrazne bol tento názor alebo pohľad na vec reprezentovaný). Analýzou sme dostali veľké množstvo materiálov, ktorým sme sa následne vracali, porovnávali, triedili, aby sme dostali čo najvierohodnejšie výsledky.

Na základe analýzy transkriptu sme si stanovili 5 kategórií a k nim príslušné podkategórie.

- Nechuť ku školskej jedálni a dôvody. Táto kategória pozostávala z troch podkategórií: čakanie v radoch, prostredie a predmety, zlé jedlo
- Nedostatok času –príčina nechodenia na školské obedy
- Čo by privítali v školskej jedálni. Kategória bola rozdelená na tri podkategórie: zmena prostredia, zmena štýlu výdaja obedov, personál
- Pozitívne hodnotenie školskej jedálne. Kategória pozostávala z týchto podkategórií: pozitíva na ZŠ, pozitíva na SŠ a pozitíva všeobecne na školskú jedáleň.
- Dobrovoľné stravovanie sa v školskej jedálni

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Pri téme aký majú názor na školskú jedáleň môžeme konštatovať, že komunikácia mala dyadický ráz medzi výskumníkom a konkrétnym respondentom. Respondenti spočiatku pri otázkach a-c odpovedali len po vyzvaní moderátora. (Vyjadrenia pri týchto otázkach mnoho krát zahŕňali aj výpovede, ktoré sa týkali ďalších otázok. Ďalšie otázky slúžili v podstate len na rozšírenie diskusie}.

Pri otázke d nastala zmena, ktorej invariantnosť trvala až po otázku f. Prvýkrát sa začali niektorí respondenti už aj bez vyzvania vyjadrovať k téme. Išlo o viacvetné, vyjadrenia respondentov. Viackrát sa opakovalo, že sa respondenti vyjadrili k téme aj viacnásobne. Prevažne išlo o ich skúsenosti a zážitky zo školskej jedálne. Stále sme sa však nestretli so vzájomnými interakciami respondentov medzi sebou. Prevrat z hľadiska komunikácie nastal už pri ďalšej otázke, kde okrem dyadickej komunikácie výskumník–respondent, bola špecifická skupinová komunikácia charakteristická vzájomnými interakciami respondentov medzi sebou. Jeden účastník fókusovej skupiny povedal svoj námet a niektorí zúčastnení sa chytili jeho slov a myšlienku sa snažili ďalej rozširovať. Zároveň si spomenuli aj na vlastné skúsenosti spojené s danou tematikou. Je zaujímavé, že v ďalších otázkach h-l sa opäť z hľadiska komunikácia objavovala dyadická komunikácia medzi výskumníkom a respondentom a charakter komunikácie bol veľmi podobný ako pri otázkach d-f.

Vyhodnotenie kategórií:

1. Kategória: negatívny postoj ku školskej jedálni

Podkategória: čakanie v radoch

Účastníci fókusovej skupiny medzi negatíva, ktoré ich odrádzali chodiť na školské obedy, uvádzali okrem iného aj dlhé čakanie v radoch na obedy. Až 80% zo zúčastnených, ktorí mali skúsenosti so školskou jedálňou uviedlo, že čakanie v radoch nebolo moc príjemné.

Podkategória: prostredie a predmety

Medzi ďalšie negatíva, ktoré uviedlo až 80% účastníkov fókusovej skupiny patrili hliníkové príbory, zlé prostredie, hluk v jedálni a správanie sa personálu. K týmto ukazovateľom mala veľmi negatívny odpor hlavne jedna respondentka. Jej rečový prejav bol citovo zaangažovaný, čo sa prejavilo v jej sile hlasu.

Ukážka:

Z: lebo tam nám dávali hliníkové lyžičky a príbory tak som tam prestala chodiť.

Z: hlavne keď tie stoly utreli tými smradľavými handrami a vy ste mali na tom stole jesť, fuj a to bolo aj na strednej škole to bolo hrozné a tam dávali aj tie hliníkové príbory

V: skôr mi to pripomínalo nejaký tábor, kde tuto sa postavte toto Vám naložíme zjedzte to a môžete ísť a takéto bolo ani to tam dobre nevyzeralo a ten hluk tam bol strašný, bolo nás tam veľa

V: jedáleň bola dosť malá a vlastne keď som prišla a nemala som si kam sadnúť som tam stála s tou táckou keď sa niekto naje

Podkategória: zlé jedlo

Na základe predchádzajúcich podkategórií si môžeme všimnúť, že negatívny postoj k jedlu bol len u 60 % respondentov. Z toho jasne vyplýva, že postoj k jedlu nepatrí medzi dominantné negatíva, ktoré odrádzajú žiakov navštevovať školskú jedáleň. Za najčastejšie názory patrili stereotyp jedla, malé porcie, zlé polievky. K polievkam mali všetci zlý postoj okrem jednej respondentky, ktorá však celkovo uvádzala pozitívny postoj ku školskému stravovaniu, čo uvedieme neskôr.

Ukážka:

V: Na základnej to bolo viac menej to isté, zdalo sa mi že v pondelok spravili polievku, v utorok len niečo k nej prihodili, akože už je nová v stredu tiež k nej niečo prihodili a takto to išlo dokým sa tá polievka nezjedla, takto asi vyzerali tie polievky, to druhé sa trochu obmieňalo, ale tiež ako každé 2 týždne bolo to isté.

L: na základnej škole to bolo také monotónne, striedalo sa tam 5 polievok a z toho som všetky neľúbil, takže mi to bolo jedno, zemiaky vždy na jeden spôsob, bolo to monotónne a na strednej sa mi to páčilo viac, tak už sa to snažili meniť

2. Kategória Nedostatok času – príčina nechodenia do školskej jedálne

75 % respondentov uviedlo ako jednu z príčin nechodenia na obedy nedostatok času, hlavne medzi prestávkami. Frekvencia individuálnych výpovedí k tejto téme bola 6 krát. Vyjadrenie nespokojnosti s časom, či už priamo pri čakaní na výdaj stravy alebo celkového nedostatku času bolo spomenutých v 13 individuálnych výpovediach respondentov.

3. Kategória: Čo by privítali v školskej jedálni.

Podkategória: Zmena prostredia

Frekvencia individuálnych výpovedí k téme zmena prostredia sa objavila 4 krát. Extenzívnosť sa objavila u troch osôb. Stravníci by prijali nasledovné zmeny: farebné servítky, pekne prestieranie,

soľničku na stole a hlavne čisté stoly.

Podkategória: Zmena štýlu výdaja obedov

Ďalej by stravníci privítali transformáciu výdaja obedov. Negatívne komentovali výdajňu stravy. Podľa nich jedno okienko nestačí. Navrhovali viac okienok, tým by sa skrátili rady a následne znížil čas čakania. Frekvencia a extenzívnosť sa objavila dva krát.

Podkategória: Personál

Na otázku, čo by privítali v školskej jedálni sme vôbec nepredpokladali, že k zmenám, v školskej jedálni zaraďujú aj zmenu, ktorá sa týka priamo človeka. Išlo konkrétne o personál. Participanti by si priať, aby kuchárky sa k nim správali milšie, aby ich nepovažovali za malé deti a aby po nich nekričali. Frekvencia a extenzívnosť je zhodná s vyššie uvedeným. Intenzita pri tejto téme bola veľmi silná, 2 participanty boli silno citovo zaangažované pri spomienke na personál.

4. kategória: Pozitívne hodnotenia školskej jedálne

V tejto kategórii sa frekvencia na spomínaný problém objavila 10 krát u 5 osôb. Niektorí účastníci fókusovej skupiny pozitívne hodnotili školské stravovanie na základnej škole, iní na strednej škole. Pozitívne ku školskej jedálni na základnej škole sa vyjadrili tri osoby, y toho jedna dva krát. Osoby boli spokojné s jedlom ako aj s priestorom jedálne.

K pozitívnemu hodnoteniu jedálne na strednej škole sa vyjadrili tri osoby a každá z nich vyjadrila svoju individuálnu výpoveď, ktorých podstata sa zhodovala. Išlo o úplné iné vyjadrenia a od iných osôb ako v predchádzajúcom. Oproti predchádzajúcej kategórii sa vyjadrili, že dostávali na strednej škole väčšie porcie, na čo aj dobre spomínajú, ale nebolo to pravidlom.

Pozitíva na jedlo v školskej jedálni vyjadrovala jedna respondentka o ktorej sme sa sčasti zmienili aj vyššie. Podľa jej individuálnych výpovedí sem zistili, že nemá zlé skúsenosti s jedlom v školskej jedálni a jej postoj ku školskej jedálni je vo všeobecnosti kladný. Samozrejme mala aj nejaké námietky na organizáciu, ale podľa jej intenzity hlasu neprípisovala tomu dôležitý význam.

Ukážka:

Z: polievky boli dobré, že si každý dal koľko chcel, a keď bola polievka dobrá tak bol problém aj zohnať

Z: prostredie bolo v poriadku, my sme mali veľkú presklennú jedáleň

5. kategória: Dobrovoľné chodenia na obedy

Ďalšia kategória nám objasňuje, či na školské obedy chodili účastníci fókusovej skupiny dobrovoľne, alebo ich rodičia donútili. Frekvencia priamych individuálnych výpovedí bola 4 krát, extenzívnosť – 3 osoby. Z výpovedí respondentov sme sa dozvedeli, že na základnú školu chodili na školské obedy len preto, lebo si to priať ich rodičia. Stredná škola však mala výhody, lebo si pozreli jedálny lístok vopred a keď malo byť niečo, čo nemali v obľube tak sa z obedu na daný deň odhlásili, čo považovali za veľmi pozitívne.

ZÁVER

Ak by sme mali stručne zhodnotiť priebeh skupinovej diskusie môžeme konštatovať nasledovné. Nami realizovaná fókusová skupina nám dala veľa ponaučení.

Z hľadiska charakteru výpovedí k jednotlivým témam predloženým do skupinovej diskusie nebol veľký rozdiel medzi jednotlivými témami. Najmenej diskutovanou témou bola téma nedostatok času – príčina nechodenia na školské obedy. Spravidla išlo o jednovetné vyjadrenia účastníkov fókusovej skupiny na otázky výskumníka. Zaujímavé však je, že extenzívnosť bola najvyššia spolu s pozitívnym hodnotením školskej jedálne. K týmto dvom témam sa vyjadrilo najviac zúčastnených, hoci len veľmi stručne. Najviac diskutovanou témou sa stala téma – negatívny postoj ku školskej jedálni. Do tejto témy patrí ja podtéma čakanie v radoch, ktorá vyvolala medzi respondentmi vzájomné interakcie.

Môžeme konštatovať, že hlavnou príčinou nechodenia na školské obedy u študentov chémie je ich negatívny postoj k prostrediu jedálne. Samotné jedlo ako sa mnohí nazdávajú nie je dominantnou príčinou nechodenia do školskej stravovne.

Literatúra

- GAVORA, P. 1999. Úvod do pedagogického výskumu. UK Bratislava 1999. ISBN 80-223-1342-4
- MORGAN D. L. 1997. Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativneho výskumu, SAGE 1997, ISBN 80-85834-77-4
- ĎURICĎ, L., BRATCKÁ, L. et al. 1997. Pedagogická psychológia. Bratislava, SPN 1997. ISBN 80-08-02498-4
- KRECH, D. et al. 1968. Ālovek v spoločnosti. SAV Bratislava
- MARÁDOVÁ, E. 2004. Vývoj nutričného chování dětí a společné stravování. In: Výživa a potraviny pre tretie tisícročie. Spoločné stravovanie: Zborník z konferencie z medzinárodnou účasťou, október 2004. Nitra : SPU 2004, s. 23-26. ISBN 80-8069-421-4